

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse epise, v ceno poslani knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsako sredo pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vsa leto velja . . . 30.— K
pol leta . . . 15.— "
četrt leta . . . 7.50 "
posamezna številka po 60 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od eno-stolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 "
" " " trikrat . . . 50 "
za nadaljnja izvrčenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativno stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljsk. Tovarisa
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Drago Hude:

Parasiti.

»Beograjski Dnevnik« in »Narodna Prosveta« sta prinesla stvarna članka o razmerah učiteljstva in ljudske šole v Bosni in Hercegovini, v katerih se zgražajo nad vlado, ki zaničuje in zapostavlja ljudsko prosveto. Bosna in Hercegovina sta sicer, pišeta lista, najlepši deželi v domovini ali v njih je tudi največ analfabetov. Pod Avstro-Ogrsko sta ti deželi živeli v režimu žandarjev in biričev, kjer je bilo število žandarjev mnogo večje kakor pa število učiteljev.

Tako je bilo poprej, in danes . . .

Vsled nekaterih birokratskih, indolentnih, nesposobnih in učevis pisarniških duš se ljudska prosveta v teh deželah vedno bolj zanemara.

Vlada, narodno predstavništvo in cel narod so o pravem času spregledali in spoznali, v kakšnem mizerem stanju se nahaja ljudska prosveta ter so odšli na delo.

Pol leta je že, odkar je bil sklenjen zakon in pol leta je, odkar je ta zakon na papirju neizvršen radi par pisarniških parasitov, ki niso delali, da bi izvršili voljo naroda.

Naj se sedaj izgovarjajo gospodje pri naučnem in finančnem ministrstvu kakor hočejo, ali glavno je, da mi nismo dobili novih plač, a kar je še žalostnejše, da nismo dobili a konto novih plač tudi ne povišanih doklad, kakor vsi drugi.

Ostali smo v najkritičnejšem času brez novih plač in brez povišanih doklad. In učitelji v Bosni so zgubili zaupanje v napredek šole, sprevidelci so, da hoče biti Jugoslavija ljudski prosveti ista mačeha kakor Avstro-Ogrska, in ker so se naveličali stradanja ter žrtvovanja, zato prestopajo v druge službe. Pripravljajo se za pisarje, stopajo v trgovino, a ponudili so se tudi že za — žandarje.

To pa ni sramota za učitelje — sramota pada na državo!

Nam slovenskim učiteljem se bosanski tovarišem ni treba pridruževati v teh težkih časih, kajti mi smo jim že pridruženi. Nimamo ne novih plač, ne povišanih doklad. Tudi predujmov nam ne bi dali ti parasiti, da jim nismo odprli krmežljivih oči z: aut — aut. Da smo dobili predujme, se imamo zahvaliti lo našemu rezervnemu skladu, predsedniku »Zaveze« in njegovemu strok, tajniku, kakor tudi našim učiteljskim organizacijam, ki so vstale, trkale in zahtevale ono, kar je že itak bilo pol leta naše.

Gospodje se izgovarjajo eden na drugega, mi pa zahtevamo, da se ti krivci, ki so zakrivil, da nismo prejeli še novih plač izbacijo s svojih mest, kajti ti krivci so zatiralci naroda, ubijalci ljudske izobrazbe in pospeševalci analfabetizma.

Učitelji nismo več hlapci, zato smemo zahtevati za svoje delo tudi svoje plačilo.

Nova orientacija našega stanovskega organiziranja.

(Referat na zborovanju okrajnega učit. društva v Velikovcu.)

Oktober 1919.

Strankarstvo in učit. organizacije.

Kdor hoče pravilno pojmovati pomen in nalogo stanovske organizacije, mora obvladati vsaj abecedo splošne politike. — Pojem »politika« navadno definiramo kot stremljenje strank, stanov, družabnih razredov za uveljavljenje v državi, kot stremljenje po vladi v svrhu razpolaganja

z državno avtoriteto in državnimi sredstvi. — V tem smislu je vsaka stanovska organizacija — tudi učiteljska — politična organizacija, zakaj baš stanovska ali kakor jih zovemo pri delavcih, kjer se organizacije diferencirajo po strokah, strokovne organizacije so med najjačimi političnimi faktorji v državi. Isto velja tudi o gospodarskih organizacijah na združni podlagi. Stanovske in združne organizacije dajejo malemu človeku, ki bi osamljen ne pomeni nič, hrbitišče, moč, veljavo, da soodločuje v državnem življenju: zato so eminentne političnega značaja.

Navadno pa razumemo pod pojmom politika strankarsko življenje in gibanje v državi. — Strankarstvo je nekaj neizogibnega pri kulturnem narodu z difenciranim družabnim ustrojem. Kjer se hočejo divergentni gospodarski interesi in različne idejne smeri uveljaviti, a strankarstvo izvršuje svojo nalogo le, ako narod oz. državo v svoji celoti jači in ne slabi.

Naša slovenska politika ni bila srečna. Strankarska diferenciacija se je vršila skoro izključno na osnovi političnih načel in gesel, ki smo si jih izposodili od Nemcev. Politična ideologija liberalizma in klerikalizma nas je razvajala, zastrepila naše narodno življenje in nas je odvajala od naših velikih življenjskih nalog. Ta ideologija tuje izvora še danes ovira novo idejno orientacijo, ki bi bila v izročni zvezi z našimi življenjskimi vprašanji. — Naša politika v polupretekli dobi je bila zasnovana na zgolj ideološki podlagi — ni bila realna. Baš zato so se politična gesla zanesla v vse naše družabno in kulturno življenje. Vse je bilo umetno ločeno po »svetovnih nazorih«, požarne lrambe ravnatoko kakor posojilnice, mlekarске zadruge in telovadna društva in kajpada tudi stanovske organizacije.

Tudi učiteljstvo ni delalo izjem. Tudi ono si je stalo nasproti v dveh nasprotnih taborih, ki ju je baje ločil »globok, nepremostljiv prepad različnih svetovnih nazorov«. Pod tem pojmom pa si je lahko vsak predstavljal kar je hotel.

Imeli smo liberalno pobarvano »Zavezo« in klerikalno pobarvano »Slomškovo zvezo«. — Da smo se stanovsko ločili v dva tabora, to je bila poguba za nas. Enoten nastop ni bil več mogoč. Politične stranke niso več računale z nami kot organiziranim stanovom, ampak kot s političnim strankarskim faktorjem in so temu primerno uravnale svoje stališče napram nam. Vladajoča stranka je zanesla korupcijo v naše vrste, s protežiranjem svojih pristašev. Naš ugled in naša veljavo kot stan sta pri tem silno trpela. Žalostna zgodovina slovenskega učiteljstva je v tesni zvezi s stanovsko razdruženostjo. Vse je pa danes odvisno od tega, da iz spoznanja tega zla izvzamemo z vso energijo vse potrebne konsekvence.

Nova orientacija.

Še vedno imamo dve stanovski organizaciji, dasi načelno zahteva danes 90 odstotkov vsega učiteljstva strogo enotno izvenstrankarsko organizacijo.

Pomisliti je treba, da je doba primitivnih političnih razmer za nami. Poleg starih ideoloških strank se ustanovljajo nove, razredne. Delavec, kmet, uradni buržoa in mali človek vsi ustanovljajo svoje stanovske skupine in razredne

*) Ta nazor smo že zadnjič zavrnili. Pa časi so za nami, ko je bil ta očitek opravičen. Opomba uredn.

stranke. Politična strankarska diferenciacija še ni pri kraju. Ta razvoj je naraven, kajti za velikopotezni dualizem v politiki po ameriškem ali angleškem vzorcu, še danes politično nismo zreli.

Ako bi hoteli danes stanovsko organizacijo s strankarskim ozadjem, potem bi se moralo učiteljstvo ločiti stanovsko v toliko skupin, kolikor je političnih strank,*) ki imajo somišljenike med učiteljstvom. Absurdnost takega cepjenja uvideva vsakdo. Torej ne preostane nič drugega, ko da si ustanovimo stanovsko organizacijo, ki združuje vse slovensko učiteljstvo brez razlike mišljenja, toraj izvenstrankarsko ali strankarsko nevtralnno stanovsko organizacijo. Potrebo take organizacije uvidevajo danes vsi trezni in resni elementi med učiteljstvom.

Vprašanje torej nastane, zakaj še ni prišlo praktično do izvedbe te zahteve.

Priznati je treba, da je v »Zavezi« danes organizirana pretežna večina vsega slovenskega učiteljstva in da se je v »Zavezi« načelo izvenstrankarstva že sprejelo. Tovariši, ki stoje na krmilu »Zaveze« so mnenja, da je treba članom »Slomškove zveze« samo prestopiti k »Zavezi« pa imamo zaželjeno enotno politično nevtralnno stanovsko organizacijo.

V resnici ne vidim danes nobenega drugega izhoda, ko da priznamo »Zavezo« kot skupno stanovsko organizacijo slovenskega učiteljstva, ker jo kot takšno priznava tudi naša državna učiteljska organizacija UJU.

Tudi koroško učiteljstvo je pristopilo k Zavezi, ker se zaveda, da je danes edina pot k stanovski združitvi ta, da se v »Zavezi« sami dela na odstranitev vsega, kar bi utegnilo zbužati pomisleke proti pristopu.

V to svrhu je po mojem mnenju*) neobhodno potrebno, da se:

1. revidira program »Zaveze« in se omeji izključno na zadeve, ki so res skupne vsemu učiteljstvu brez ozira na politično prepričanje in svetovni nazor,

2. da stopijo v »Zavezi« v ozadje nekateri tovariši,*) ki veljajo kot zastopniki starega kurza v stanovski politiki in torej osebno ne nudijo jamstva (niso osebe vedno vse, in bomo o tem poglavju še govorili. Op. uredn.) da bi se načelo izvenstrankarstva res dosledno izvajalo. So to morda tovariši, ki so veliko žrtvovali za stanovsko stvar, ali danes škodijo, ker stoje s svojimi stanovsko-političnimi nazori v nasprotju z večino učiteljstva.

Naloga učiteljske strokovne organizacije.

Naloga učiteljske stanovske organizacije ne more biti v bistvu druga kot pri drugih stanovskih organizacijah.

Pred vojno je imel skoro edino le delavski razred v resnici strokovne organizacije; socialna mizerija kot posledica vojne je tudi srednji stan in uradništvo prisilila, da se stanovsko in gospodarsko organizira, da se lažje uveljavi v ekstenčnem boju. Vse kategorije uradništva

*) Svetovnih nazorov, ki nas ločijo a ne v materijalnih in pravnih stanovskih vprašanjih, ampak le v kulturnih. Tako kulturno diferenciacijo pa priporočamo samo v taki obliki, da ne bo rušila našega skupnega nastopa pri prvih vprašanjih. — Op. uredn.

*) Po mnenju referenta. Op. uredn.

*) Prav, da pokažemo dobro voljo s tem, da tudi sebe podvržemo kritiki. Te kritike se tudi naši voditelji ne boje! Toda na tehtnico hočemo dati vse, tudi vrline naših mož. Prezrti so pa v tej točki prvaki nasprotnega tabora Slomškove Zveze in to ni prav! Že zadnjič smo govorili o tem. Op. uredn.

so danes že organizirane — privatni tako kot javni.

Prva in glavna naloga učiteljske stanovske organizacije je, da zastopa naše socialne*) in pravne interese, da nam pribori boljši gnotni položaj, večji socialni ugled, boljšo izobrazbo, da nam pribori in varuje pravice soodločevanja pri vseh zadevah, ki se tičejo učiteljstva in šole tako n. pr. pri nameščenju učiteljstva in nadzornikov, pri preustroju šolstva. — To je torej širok delokrog za stanovsko organizacijo, da si ji ni treba naprtiti še drugih nalog.')

Gotovo priča o našem idealizmu, če poleg stanovskih vprašanj razmotrivamo na naših zborovanjih tudi vzgojna, metodolčna, interna šolska vprašanja, vendar ne spadajo taka vprašanja organično več v okvir programa stanovske organizacije.')

Lepa je misel, da bi sledilo vse učiteljstvo pri vsem svojem javnem delovanju eni veliki ideji-voditeljici, da bi imeli vsi eno enotno idejno podlago pri vsem svojem delovanju v šoli in izven šole. Vendar so to vprašanja, o katerih učiteljstvo samo ne odločuje, ker je naše idejno življenje v tesni zvezi z idejnim življenjem slovenske inteligence sploh. Zato je bolje, da izločimo iz stanovskega programa vsa načelna vprašanja, ki bi utegnili postati sporna, da izločimo vsa politična in kulturna vprašanja separatističnega značaja, da pustimo reševanje spornih pedagoških problemov in da omejimo v svojem delovnem programu edino na zadeve, ki so res vsemu učiteljstvu skupne. Premalo smo vzgojeni v duhu pravde duševne tolerance, da bi se brez škode za naše stanovsko edinstvo lahko spuščali v kontraverze o kočljivih načelnih vprašanjih. Reševanje pedagoških in drugih načelnih vprašanj prepustimo posebnim v to svrhu ustanovljenim kulturnim organizacijam.')

Zaveza — UJU — in Slomškova zveza.

Naše društvo je prestopilo k »Zavezi«. S tem je sleherni od nas tudi član »Zaveze« in član UJU, ki ima svoj sedež v Beogradu.

Ali ne bi bilo bolje kazalo, da bi bili ohranili svojo neodvisnost, da ne bi bili pristopili, da ne bi bili pristopili ne k eni, ne k drugi organizaciji?

Pomisliti je treba, da je večina od nas že prej bila včlanjena pri »Zavezi«, da je tudi koroško učiteljstvo bilo član »Zaveze«, da je tudi borovljsko in plibersko učit. društvo že pristopilo k »Zavezi«.

Koroški učitelji so si vedno želeli, da bi prišli po dogovoru med »Zavezo« in »Slomškovo zvezo« kompromisnim potom do skupne stanovske organizacije. Danes je slovensko učiteljstvo potom »Zaveze« včlanjeno pri UJU; mnogo tovarišev, ki smatrajo kot edino pravo predstaviteljico stanovsko organiziranega sloj. učiteljstva. S tem položajem moramo računati in skušati v »Zavezi« sami kot njeni člani in potom svojih delegatov doseči, da postane enotna, od vsega učiteljstva priznana stanovska organizacija sl. učiteljstva.

*) materijalne. Op. uredn.

*) Primerljaj članek »Temeljna načela našega stan. ujednljenja« v dec. št. Uč. Tov. — Op. uredn.

*) To je naloga učiteljskih konferenc in šolske oblasti, da jih goji. Op. uredn.

*) V to svrhu smatramo kot neobhodno potrebno, da se razpuste vse dosedanje pokrajnske zveze. Skupna organizacija naj se ustanovi na obstoječih okr. uč. društvih. Kulturna grupacija in organizacija naj se izvrši znova in v zamenju sporazuma. Op. uredn.